

Jubileumuitgave 'Bomen en Mensen'

Bij de viering van haar 30-jarig bestaan wil de Bomenstichting een eerbetoon brengen aan de boom door het uitgeven van "Bomen en Mensen, een oeroude relatie". Dit boek geeft een boeiend beeld van de relatie tussen bomen en mensen, zowel in de historie, de gebruiken en de rituelen als in de verscheidenheid aan boomsoorten en huidige toepassingen.

Bomen behoren tot de oudste levensvormen op aarde. Vanaf de oertijd is de boom een mystieke levensgezel geweest van de mens. Bomen speelden een rol in de rechtspraak, als genezer, als wonderboom en als heilige boom. In de tegenwoordige tijd hebben veel mensen de natuurlijke relatie en het gevoel met bomen verloren. Velen zien bomen alleen maar als leverancier van hout of als aankleding van het landschap.

Met het boek "Bomen en Mensen" brengen uitgever Boom en de Bomenstichting de menselijke band met bomen in kaart.

Het boek bestaat uit een beschrijvend gedeelte, samengesteld door deskundigen uit verschillende disciplines, en een uitvoerig overzicht van negentien inheemse bomen en struiken.

De beschrijvende hoofdstukken behandelen achtereenvolgens de bomen in de geschiedenis, de religie en de bijbel. Vervolgens komt de plaats van bomen in het volksleven en in sprookjes aan de orde. En tot slot zijn er hoofdstukken over de invloed op het welzijn van de mens en het gebruik van hout.

In het kader van het 30-jarig bestaan van de Bomenstichting wordt het boek op een feestelijke bijeenkomst gepresenteerd aan de staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, mw. G.H. Faber. Op 30 november zal zij uit handen van de directeur van de Bomenstichting, mw. ir. M. van Elsland, het eerste exemplaar ontvangen. De bijeenkomst vindt plaats in Wolfheze, nabij enkele markante monumentale bomen: de 'Duizendjarige Den' en de 'Wodanseiken'.

Voor donateurs van de Bomenstichting is er, voorafgaand aan de uitreiking, een excursie langs de monumentale bomen georganiseerd.

Het boek is te bestellen bij de Bomenstichting, tel. 030-2340778. Prijs voor donateurs f 42,50, voor niet-donateurs f 49,50 tot 1 december 2000, daarna f 56,50. (Prijzen excl. f 6,50 verzendkosten.) ISBN 90 5352 524 6.

Bos is bos als het onder de Boswet valt: een reactie

Met enige verbazing heb ik het interview met Bas Visser, juridisch raadgever Natuur, Bos en Landschap gelezen. Met een aantal van zijn stellingen ben ik het beslist oneens, dat is dan ook de beste manier om iemand in de pen te jagen.

In de 24 jaar dat ik in verschillende provincies de Boswet heb mogen handhaven heb ik toch al heel wat keren zowel voor de Arrondissementsrechtbank, alsook enkele keren voor het Gerechtshof, toelichting op gedane constatering gegeven. Ook zijn in die lange periode verschillende spraakmakende uitspraken door het College van Beroep voor het Bedrijfsleven gedaan. De ambtenaren van het Ministerie van LNV hebben in de lange tijd, dat de Boswet van kracht is, veel nota's over de toepassing van de Boswet geschreven.

Door al deze nota's en uitspraken blijkt de Boswet nog steeds een actuele wet waar zowel de handhavers als de beleidsmakers redelijk goed mee uit de voeten kunnen. Juist door de vrijheden, die de Boswet met name in artikel 6 aan de Minister en aan de (provinciale) beleidsuitvoerders geeft, kan de Boswet anno 2000 nog steeds actueel toegepast worden en is daardoor geen starre en verouderde wet. Niet alleen bij de grote bouseigenaren maar zeker ook ten behoeve van het behoud van kleine landschappelijk waardevolle elementen, mits deze echter groter zijn dan 10 are of 20 bomen in rijbeplanting.

De grens bebouwde kom ingevolge de Boswet

De grens bebouwde kom ingevolge de Boswet van een gemeente is een andere dan de grens bebouwde kom ingevolge de Wegenverkeerswet. Deze grens wordt door een gemeente vastgesteld en ter goedkeuring voorgelegd aan de provincie. In het verleden werd hiertoe advies ingewonnen bij Staatsbosbeheer waarbij ondermeer werd getoetst of een houtopstand bij een bij het Bosschap geregistreerde bosbouwonderneming behoorde. Thans gebeurt dit bij de beleidsuitvoerder Boswet van de provincie.

Bij zowel handhaving als beleidsuitvoering is de grens bebouwde kom ingevolge de Boswet een veel gehanteerd begrip. Bij veel gemeenten ligt de betreffende kaart nog wel eens in het stoffige archief, hetgeen daar dan tot misverstanden leidt.

Het Rijk heeft deze bevoegdheid bij een lagere overheid neergelegd, omdat deze lagere overheid nu eenmaal beter in detail deze grenzen kan vast stellen. De hogere overheid toetst en het is dan ook regelmatig voorgekomen, dat de grenzen - na ingewonnen advies - werden aangepast. Ook zijn de subsidieregelingen in deze positief sturend geweest, omdat bos binnen de bebouwde kom grenzen niet voor subsidie of voor andere regelingen in aanmerking komt.

De standaard Kapverordening c.q. APV van een gemeente, is niet alleen van toepassing op alle houtopstanden binnen de bebouwde kom grenzen, maar ook daar buiten voor zover de houtopstanden kleiner zijn dan 10 are of 20 bomen in rijbeplanting. Hier zit een addertje onder het gras, omdat de Kapverordening naast de Boswet van toepassing is op houtopstanden die behoren bij niet bij het Bosschap geregistreerde eigenaren.

Als handhaver is het soms gemakkelijk om hier gebruik van te maken, omdat tot het herstel van illegaal verdwenen landschappelijk waardevolle ele-

menten de Kapverordening ruimere mogelijkheden biedt dan bij toepassing van uitsluitend de Boswet.

Het R.O. gat

De Boswet vervalt ter uitvoering van een werk overeenkomstig een goedgekeurd Bestemmingsplan. Het zogenaamde 'R.O. gat'. Dit R.O. gat is door verschillende provincies inmiddels gedicht door een RO compensatie van 100% tot soms zelfs 200% te eisen. Hiermee moet elders bos ingeplant worden ter compensatie van het bos, dat moet verdwijnen. (De controle hierop kan echter soms beter.)

Als de bestemming van een perceel is gewijzigd van bos naar agrarisch betekent dit niet, dat men op dit terrein bos zonder kennisgeving mag rooien. Er moet behalve van een bestemmingsplanwijziging ook sprake zijn van een verleende vergunning voor de uitvoering van een werk bijvoorbeeld het plaatsen van een stal.

Wanneer is de Boswet van toepassing?

Totnogtoe blijkt de toepassing van de Boswet nog steeds eenvoudig en eenduidig. Ook de eenrijige beplanting van wilg en populier op of langs landbouwgronden heeft in het verleden weinig onduidelijkheid opgeleverd. Er zijn in de toelichting op de Boswet uitspraken te vinden over de rijbeplanting van populieren of wilgen in een hakhoutsingel langs landbouwgrond, waarbij duidelijk is bepaald, dat er dan sprake is van een houtwal, waarin toevallig een rijbeplanting voorkomt.

Lastiger wordt het met fijnsparren. Als het kerstbomen zijn niet ouder dan 12 jaar op daarvoor bestemde terreinen is de Boswet niet van toepassing. Echter ook met fijnsparren kan bosbouwkundig verantwoord aan de herplantverplichting voldaan worden. Indien vervolgens deze bomen als kerstbomen worden geoogst is er al snel sprake van een overtreding hetzij van de Boswet, hetzij op grond van het gemeentelijke bestemmingsplan. Bij oneigenlijk gebruik zal de provinciale handhaver het begrip dunnen zeer strikt toepassen.

Hoewel de Boswet expliciet uitlegt wat een dunning is, is de praktijk inmiddels inderdaad voor de handhaver een stuk lastiger geworden. In het verleden was elke velling niet zijnde een dunning ten behoeve van de overige houtopstand enige vorm van eindkap en dus meldingsplichtig. Door diverse uitspraken en nota's is het begrip dunning behoorlijk opgerekt. In de praktijk blijkt, dat menigeen struikelt over de bij variabele dunning gehanteerde norm van 1,5 x boomhoogte gerekend van stamvoet tot stamvoet. Bij douglas van 35 meter hoog heb je al gauw een gat van een half voetbalveld, in een jonge beplanting van 10 meter hoog een te verwaarlozen

gaatje. In de Provincie Gelderland zijn bruikbare normen vastgesteld, die mogelijk elders overgenomen zouden kunnen worden. Bij de beoordeling is heel belangrijk welk doel met het maken van de open plek wordt nagestreefd. Is dit zuiver bosbouwkundig of moeten er enkele bomen wijken voor de aanleg van een crossbaan door het bos. In het eerste geval heeft het doen van een kapmelding niet altijd zin. In het tweede geval kan er al heel snel sprake zijn van een illegale velling omdat bij de aanleg van een crossbaan in het bos de geveldde bomen niet moesten wijken ter bevordering van de groei van de overige houtopstand, maar ten behoeve van een ander doel.

Over wanneer bos 'bos' is zijn diverse (gerechtelijke) uitspraken, welke ook al sinds jaar en dag worden toegepast. Denk hierbij niet alleen aan het voldoen aan de herplantplicht met behulp van natuurlijke verjonging maar ook aan de richtlijnen welke gehanteerd worden bij volgelopen heideterreinen. Ook de 60% norm bedekkinggraad wordt al jaren toegepast. Elk nieuw bos dat is aangelegd en waarvan gesteld kan worden, dat de aanleg geslaagd is dan wel natuurlijke verjonging met een gemiddelde leeftijd van 5 jaar en een bedekkinggraad van 60% of meer, is bos in de zin van de Boswet. De enige uitzondering hierop is bos waarop de Beschikking vrijstelling meldings- en herplantplicht van toepassing is!

Ook de moderne productie-snijgriend en de boomweide vallen gewoon onder de werking van de Boswet. Dit houdt tevens in, dat het provinciale oppervlaktebeleid bij kapvlakten toegepast kan worden en dat een boomweide aan maximale plantafstanden moet voldoen.

Handhaving en beleidsuitvoering in één hand

Als oud A.I.D.-er heb ik mij steeds uitgesproken tegen het twee pettenbeleid (handhaving en beleidsuitvoering door één instantie of één persoon uitgevoerd). In de cultuur van de provincies bleek dit echter heel gewoon en werkte in het algemeen redelijk goed. Bij de decentralisatie kwam het werk weliswaar naar de provincies, maar evenals voor de decentralisatie bleven handhaving en beleidsuitvoering meestal gescheiden. De provinciale handhavers konden op de oude en vertrouwde wijze hun werk blijven doen.

Het is dan ook al meerdere keren voorgekomen, dat de provinciale boswethandhavers hun provinciale collegae op de vingers hebben getikt op dezelfde manier als gemeentelijke ambtenaren worden aangesproken. Enige onvrede heerst er bij de provin-

ciale boswetmedewerkers over de wijze waarop het Ministerie van LNV zelf de Boswet op de bossen in eigendom van de rijksoverheid toepast. Het meest frustrerende voorbeeld is de overeenkomst gesloten tussen de Minister van LNV en de directeur Staatsbosbeheer. Zelfs voor de decentralisatie in 1996 waren er al regelmatig signalen, dat Staatsbosbeheer de Boswet naar eigen believen toepaste. Bovendien wordt Staatsbosbeheer niet aangestuurd door het door GS vastgestelde Natuurgebiedsplan, waardoor ze ook hier een uitzonderingspositie hebben. Met deze regeling is de rechtsongelijkheid alleen maar groter geworden. Het probleem is, dat de correctiemogelijkheid bij Staatsbosbeheer veel kleiner is dan bij de provincies. Conclusie: De regeltjes zijn bedoeld voor anderen. Voor jezelf (ook SBB) is het alleen maar lastig om je er aan te moeten houden!

Door de decentralisatie van het Boswetbeleid van rijk naar provincie is deze correctiemogelijkheid zelfs groter geworden, omdat de provincie slechts adviseert en LNV via LASER uitvoert en kan corrigeren.

In enkele provincies wordt inmiddels handhaving en beleidsuitvoering door n en dezelfde persoon uitgevoerd. Zolang op objectieve wijze getoetst wordt kan dit samengaan. Het provinciale apparaat is meestal zodanig ingericht, dat interne controle en sturing goed mogelijk zijn. In veel gevallen kan de provinciale ambtenaar - in geval van een overtreding - ook een beroep doen op de speciale milieupolitie van het betreffende politiedistrict.

Een nieuwe Boswet de oplossing?

Het denkbeeld om de Boswet te vernieuwen is al vele jaren oud. Evenzo velen zijn aan deze taak begonnen. Allen zijn tot dusver gestrand. Is het opstellen van een nieuwe Boswet zo moeilijk of is de huidige nog zo goed bruikbaar? Ik denk het laatste. Als er al een nieuwe Boswet zou moeten komen, zou deze goed moeten aansluiten op de Natuurbeschermingswet 1998. Niet alleen krijgt de decentralisatie naar de provincies in deze wet duidelijk gestalte ook het onderscheid tussen Staats- en gewone natuurmonumenten is weggevalen: alle eigenaren moeten zich op dezelfde wijze aan dezelfde regels houden.

Zeker, enkele uitzonderingen genoemd in de huidige Boswet, kunnen vervallen. Is het echter noodzakelijk om in een nieuwe Boswet de taken van de gemeentelijke kapverordening over te nemen? Of moet er juist taken afgestoten worden naar een gemeentelijke kapverordening. De ervaring totnogtoe heeft geleerd, dat objectieve handhaving van een gemeentelijke kapverordening niet altijd even

goed werd uitgevoerd door welke oorzaak dan ook.

Ook Visser geeft in het artikel al aan, dat er voor het opstellen van een nieuwe Boswet nog veel onbeantwoorde vragen zijn. Eén van de eerste vragen, die gesteld moet worden is of we met z'n allen wel de areaalbescherming van de huidige Boswet moeten vervangen door iets anders. De praktijk heeft bewezen, dat met areaalbescherming niet alleen het bosareaal, maar ook andere natuur- en landschapswaarden beschermd konden worden.

Zeker, de tijd staat niet stil maar ook de toepassing van de Boswet is in de afgelopen 40 jaar mee geëvalueerd. Ze kan nog heel lang mee evalueren mits er op gezette tijden nieuwe 'Nota's Open Bos' verschijnen, die landelijk worden toegepast.

Tot slot

De moderne bosbouwer kan heel goed boeren met onze oude Boswet. Niet alles is mogelijk maar wel heel veel als we ons maar aan de spelregels houden. Vergeet hierbij niet, dat de maatschappelijke druk op het bos sterk is toegenomen en iedereen zich zo nodig met het bosbeheer wil bemoeien. Soms kan het alleen daarom al praktisch zijn om kleinschalige vellingen te melden, zodat achteraf niet iets moeizaam verdedigd moet worden. Het doen van een kennisgeving is een simpele administratieve handeling, die veel narigheid voorkomt.

Daarna doet de natuur zijn werk wel. Lukt dit duidelijk niet, dan kan met het huidige provinciale beleid heel simpel voor voldoende uitstel van de herplanttermijn gezorgd worden. De bosbouwer hoeft dus niet terughoudend te zijn om met natuurlijke verjonging aan zijn verplichting te voldoen. Wel moet hij tijdig met de provinciale ambtenaren in overleg treden als de natuurlijke verjonging onverhoopt mislukt. Een bosbouwer, die blijk geeft goed met zijn bos om te gaan, wordt niet zo maar zonder meer geverbaliseerd, daar moet hij echt moeite voor gedaan hebben. Bij compensatie van de herplantplicht elders dient de beleidsuitvoerder diverse toetsingscriteria te doorlopen, welke in de loop der tijd zijn ontstaan. Uiteraard moeten hierbij meerdere belangen afgewogen worden, maar bos is nu eenmaal niet onder alle omstandigheden de allerbelangrijkste keuze.

Cor Zuidema,
Handhaver en beleidsuitvoerder Boswet in de provincie Utrecht.

Literatuur

Boswet (1961), editie Schuurman & Jordens 1989
Nota Open Bos, Ministerie van LNV
Bos is bos als het onder de Boswet valt. G.B.D. de Baaij,
R Schulting NBT 2, 2000